

Türk Bankacılık Sektöründe İstihdam Analizi ve İstihdamın Arttırılması Olanakları

Ebubekir Ayan^a

Özet: Türk bankacılık sektörünün istihdam kapasitesi son yıllarda hızlı bir artış eğilimi içindedir. Ancak gelişmiş ülke bankacılık sektörlerinin istihdam kapasitesiyle kıyaslandığında, Türk bankacılığında istihdam rakamlarının hala son derece düşük olduğu görülmektedir. Kuşkusuz, bir sektörün istihdam üretme gücü, onun büyüklüğüyle doğrudan ilgilidir. Ancak Türkiye örneğinde, bankacılık sektöründeki toplam personel sayısının mevcut büyüklük potansiyelinin bile gerisinde kaldığı gözlemlenmektedir. Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri bankacılık sektörleriyle yapılan nisbi karşılaştırmalar bunu açıkça göstermektedir. Sektörün aktif büyüklüğünün ve dolayısıyla toplam istihdam hacminin gelişmiş ülkeler düzeyine çıkması ancak uzun vadede gerçekleştirilecek bir hedeftir. Oysa kısa vadede alınacak teşvik mahiyetindeki bazı kamusal önlemlerle, sektördeki istihdamın hızlı bir biçimde arttırılması mümkündür. Sektörün istihdam hacminin en önemli unsuru olan şube sayısının arttırılmasının teşvik edilmesi ve istihdamın niteliğinin daha da yükseltilmesine ilişkin önlemlerin alınması, sadece sektöre değil ülke ekonomisine de önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: İstihdam, İş gücü, Aracılık Maliyetleri, Bankacılık Sektörü, Teşvikler

JEL Sınıflandırması: E24, G21, G28

Employment Analysis of the Turkish Banking Sector and Possibilities for Increasing the Employment Capacity

Abstract: In recent years, Turkish banking sector has a speed upward trend in employment capacity. But comparing with the developed countries banking sectors, the number of labor force in Turkish banking sector is far below from the level that it could be. Certainly, employment capacity is directly related with the size of the sector. But, in Turkish banking case, it is seen that, total number of the labor force is far more behind than even its potential level. The comparative data with the European Union and the United States show this fact obviously. Increasing of the asset size and employment capacity of Turkish banking sector to the level of developed countries could be achieved justly in the long term. However, it is possible to attain higher employment levels in the short-term by some government regulations and incentives. Providing incentives to increase the number of the bank branches that are the most important source of employment in the sector and implementing measures to raise employee qualifications will make an important contribution to the banking sector and the economy in Turkey.

Keywords: Employment, Labor Force, Intermediation Costs, Banking Sector, Government Incentives.

JEL Classification: E24, G21, G28

^a PhD., Assist. Prof., Kocaeli University, School of Civil Aviation, Kocaeli, Türkiye, ebubeayan@yahoo.com

1. Giriş

Ekonominin ve ekonomik gelişme hedeflerinin vazgeçilmez bir unsuru olan bankacılık sektörü, özellikle 90'lı yılların ikinci yarısından itibaren yaşanan ve sistemik risk etkisiyle hızla ve derinleşerek yayılan küresel finansal krizlerin ardından çok farklı ve özel bir anlam daha kazanmıştır. Bankacılık sektörü artık sadece ekonomik işleyişin vazgeçilmez bir unsuru değil, aynı zamanda ülke ekonomilerinin maruz kalabilecekleri en büyük risklerin de odağını oluşturmaktadır. Bu durum doğal olarak, ekonominin istihdam olanakları açısından da geçerlidir.

Herhangi bir sektördeki olumlu ya da olumsuz gelişmelerin diğer sektörlerle etkisi çoğu zaman dolaylı, sınırlı ve zamana yayılarak gerçekleşirken, bankacılık sektöründeki olumsuz gelişmeler oldukça kısa sürede tüm ekonomiyi çok derinden etkileyebilmektedir. Bundan hareketle, bankacılık sektörünün sağlıklı bir biçimde büyüyüp gelişmesinin sadece bu sektördeki istihdamla sınırlı olmayan, ekonominin toplam istihdam düzeyini de doğrudan etkileyen bir önemi vardır.

Türk bankacılık sektörü, teknoloji kullanımı, ürün çeşitliliği ve risk yönetimi gibi sektör açısından hayati alanlarda, sonuçta istihdamın niteliğine de yansıyan çok önemli gelişmeler sağlamıştır. Buna karşın, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, Türk bankacılığının henüz yeterli büyüklüklere ulaşmadığı ve mevcut çalışan sayısının, istihdam potansiyelinin henüz çok gerisinde olduğu görülmektedir. Oysa bazı kısa ve orta vadeli önlemlerle sektörün istihdam kapasitesinin hızla arttırılması mümkündür.

Bu çalışmada öncelikle bankacılık sektörünün istihdam yapısı nicelik ve nitelik açısından ele alınacak, devamında da, sektörün istihdam kapasitesinin arttırılmasının önündeki engeller tartışılacaktır. Bu kapsamda sektörde orta ve üst kademede görev yapan yöneticilerle gerçekleştirilen mülakat ve anket çalışması sonucunda ulaşılan sonuçlar, ilgili başlıklar halinde sınıflandırılarak ele alınacak ve istihdam hacminin arttırılmasına katkı sağlayacağı düşünülen önlemler ortaya konulacaktır.

2. Literatür Taraması

Finans literatüründe, özellikle uluslar arası 'sıcak para' hareketlerinin kontrol altına alınmasına dönük olarak finansal araçların faaliyetlerinin vergilendirilmesi konusunda çok sayıda çalışma olmasına karşın, bankacılık sektöründe aracılık maliyetlerinin düzeyi ve bunun istihdama etkileri etkileri konusundaki çalışmaların sayısı nispeten sınırlıdır.

Demirgüç-Kunt ve Huizinga (1999), ticari bankaların faiz marjı ve kârlılık oranlarının bileşenlerini inceledikleri çalışmalarında; bankanın türü, makroekonomik koşullar, doğrudan ya da dolaylı vergiler, mevduat sigortasına ilişkin düzenlemeler gibi faktörlerin söz konusu oranlara ne ölçüde etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma açısından asıl önemli olan tespit ise, bankaların, gelir vergisi yüklerini tamamen banka müşterilerine yükledikleridir.

REED, Srinivasan ve Doty (2009), insan sermayesi ve sosyal sermayenin banka performansını ne ölçüde etkilediğini bir model yardımıyla araştıran çalışmalarında, bu değerlerin bankaların performansını önemli ölçüde etkileyebildiği ortaya koymaktadır.

Honohan (2003), finansal aracılık faaliyetlerine dönük vergilendirmelerin risklerini ele aldığı çalışmasında, finans sektöründeki yanlış vergilendirme politikalarının yıkıcı etkileri

olabileceği görüşünden hareketle, finans piyasalarındaki vergilendirme konusunda kısıtlayıcı bazı önerilerde bulunmaktadır. Honohan finansal işlemlere ilişkin vergilerin azaltılmasını önermektedir.

Kaya ve Doğan (2005), Türk bankacılık sektöründe aracılık maliyetlerinin düzeyini sorguladıkları anket uygulamalı çalışmalarında, aracılık maliyetlerinin artmasına neden olan kamusal yükümlülüklerin maliyetler içindeki payının yüksek olduğunu saptamış ve sektörün aracılık işlevini daha etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için vergi kaynaklı aracılık maliyetlerinin düşürülmesi önermiştir.

Pınar (2003), bankacılık sektörü üzerindeki vergi ve benzeri yüklerin bankacılık faaliyetleri üzerindeki etkilerini bir model yardımıyla araştıran çalışmada, bankaların aracılık işlevlerini etkin olarak yerine getirebilmelerinin ve makroekonomik istikrarın sağlanabilmesinin büyük ölçüde finansal aracılık maliyetlerinin düşürülmesine bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada, aracılık maliyetlerinin azaltılması doğrultusunda yapılacak düzenlemelerin başlangıçta kamu gelirlerini azaltabileceği ancak, bankacılık faaliyetleri ve dolayısıyla reel sektördeki büyüme yoluyla ekonomik faaliyetlerin genişleyecek olması sonucu, orta ve uzun vadede bu negatif etkinin de ortadan kalkacağı belirtilmektedir.

Tanrıverdi (2010), BSMV'nin bankacılık sektöründeki etkilerini araştırdığı çalışmada, Türk vergi sistemindeki aracılık maliyetlerini ayrıntılı olarak ortaya koyduktan ve aracılık maliyetlerinin yüksek olmasının bankacılık faaliyetlerini ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği tespitini yaptıktan sonra, aracılık maliyetlerinin önemli bir unsurunu oluşturan BSMV yerine, Katma değer vergisi (KDV) kullanılmasını ve bu kapsamda bazı vergi indirimleri ve muafiyetleri getirilmesini önermektedir. Bu sayede bankalar açısından KDV'nin indirimi olanaklı hale gelecek ve bu verginin bankalar üzerinde yük olarak kalmasının önüne geçilecek, ayrıca, vergilemenin düşük oranlı yapılması ya da kimi işlemlerin istisnalar içinde değerlendirilerek KDV'den arındırılması mümkün olabilecektir.

3. Nicelik Açısından Türk Bankacılık Sektöründe İstihdam

Türkiye'de bankacılık sektörünün toplam parasal hacmi, henüz yeteri büyüklüklere ulaşmış değildir. Sektörün mekân, teknoloji ve uzman personel altyapısı, uluslararası düzeyde olsa da, aktif büyüklüğünün milli gelire oranı, Avrupa Birliği ortalamalarının yaklaşık dörtte biri düzeyindedir (Kılıç, 2009, s.29). Aslında bu durum bankacılık sektörü açısından önemli bir büyüme potansiyeline de işaret etmektedir. Sektörün büyüme potansiyeli doğru değerlendirildiğinde, gerek sektörel gerekse toplam istihdam düzeylerine çok daha önemli katkılar sağlanması mümkündür.

3.1. Sektörün Aktif Büyüklüğü

Bankalar tüm modern dünyada ekonomik hayatın en önemli etkenlerinden biridir. Bankacılık sistemi sadece şirket faaliyetleri açısından hayati önem arz etmekle kalmayarak, bireylerin de günlük yaşamının merkezindeki unsurlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde artık bir banka hesabı olmaksızın ekonomik hayata dahil olmak neredeyse imkansızdır (Busch, 2009, s.23). Bankacılık sektörünün günlük hayattaki bu önemi, sektörü finans sisteminin en önemli unsuru kılmaktadır.

Aktif büyüklüğü itibarıyla Türkiye'de de finans sektörünün çok önemli bir kısmını bankacılık kesimi oluşturmaktadır. Tablo-1'de de görüldüğü üzere finans sektöründe

bankacılık kesiminin çok belirgin bir ağırlığı vardır. Bankacılık sektörü aktif büyüklüğü bakımından finans sektörünün %77,2'sini oluştururken, Merkez Bankası göz ardı edildiğinde bu oran %85'i aşmaktadır. Bu açıdan bankacılık kesimi, finansal piyasalarda ve bu piyasaların sağladığı doğrudan ve dolaylı istihdam olanakları konusunda belirleyici bir role sahiptir. Veriler ayrıca sektörün kararlı bir büyüme eğilimi içinde olduğunu da göstermektedir.

Tablo- 1: Türk Finans Sektörü Aktif Büyüklükleri (milyar TL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010(%)
TCMB	74,1	76,5	74,7	90,1	104,4	106,6	113,5	110	128,4	9,85
Bankalar	212,7	255,0	306,4	406,9	499,7	581,6	732,5	834	1007,0	77,24
Finansal Kiralama Şir.	3,8	5,0	6,7	6,1	10,0	13,7	17,1	14,6	15,8	1,21
Faktoring Şirketleri	2,1	2,9	4,1	5,3	6,3	7,4	7,8	10,4	14,5	1,11
Tüketici Finansman Şir.	0,5	0,8	1,5	2,5	3,4	3,9	4,7	4,5	6,1	0,47
Varlık Yönetim Şirketleri	-	-	-	-	-	0,2	0,4	0,4	0,7	0,05
Sigorta Şirketleri	5,4	7,5	9,8	14,4	17,4	22,1	26,5	33,3	31,0	2,38
Emeklilik Yatırım Fon.	-	0,0	0,3	1,2	2,8	4,6	6,0	9,1	11,7	0,90
Menkul Kıy. Aracı Kur.	1,0	1,3	1,0	2,6	2,7	3,8	4,2	5,2	8,0	0,61
Menkul Kıy. Yatırım Ort.	0,1	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7	0,05
Menkul Kıymet Yat. Fon.	9,3	19,9	24,4	29,4	22,0	26,4	24,0	29,6	29,7	2,28
Gayrimenkul Yat. Ort.	1,1	1,2	1,4	2,2	2,5	4,1	4,3	4,7	5,1	0,39
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,02
Portföy Yön. Şirketleri	5,8	17,8	24,5	30,2	26,0	31,2	30,7	40,0	44,9	3,44
Toplam	315,9	382,8	455,2	591,5	697,8	806,5	972,4	1.096,7	1.303,8	100,0

Kaynak: BDDK Finansal Piyasalar Raporu, Mart 2011, Sayı:21, s.18. (03.07.2011)

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9679fpr_mart_2011.pdf

3.2. Sektörün İstihdam Verileri

Bankacılık sektörü, yapısı gereği emek tasarrufu yüksek olan bir faaliyet alanıdır. Dolayısıyla, aktif büyüklüğü göz önüne alınarak diğer sektörlerle yapılacak bir kıyaslamada, sektörün kendi istihdam rakamları nispeten düşük görülebilir. Türkiye’de 2009 yılı itibarıyla yaklaşık 21,3 milyon olan istihdam sayısı dikkate alınarak değerlendirildiğinde, bankacılık sektöründeki istihdam hacminin toplam istihdam içerisindeki payının son derece sınırlı (yaklaşık %1) olduğu görülmektedir (TÜİK, 2010). Ancak, gerek sektörün yüksek büyüme potansiyeli gerekse dolaylı olarak toplam istihdama yapabileceği katkı düzeyinin yüksekliği, istihdam açısından bankacılık sektörünü önemli kılmaktadır.

Tablo-2’deki veriler, bankacılık sektörünün sağladığı istihdamın finans sektörü içindeki payının yüksekliğini göstermektedir. Bankacılık sektöründeki istihdam hacmi artışı 2009 ve 2010 yıllarında da sürmüştür. Sektördeki istihdam hacmi 2010 yılı sonunda 191.180 kişiye ulaşmıştır (BDDK, 2011, s.26). Söz konusu veriler sektördeki işgücü sayısının artış eğilimini sürdürdüğünü göstermektedir. Ancak mevcut büyüme eğilimine rağmen, söz konusu büyüklüklerin Türkiye’nin mevcut potansiyelinin henüz çok gerisinde olduğu düşünülmektedir. Sektörün büyümesine yönelik tedbirler hızlı bir biçimde alınır ve uluslararası finansal koşulların ortaya çıkardığı fırsatlar doğru değerlendirilirse, orta vadede

sektörün Türkiye’de çok daha önemli büyüklük rakamlarına ulaşması mümkündür. Bankacılık sektörünün daha hızlı ve sağlıklı büyümesi, kuşkusuz ekonomideki toplam istihdama da katkı sağlayacaktır.

Tablo- 2: Finans Sektörüne İlişkin (Mali Aracı Kurumlar) İstihdam Verileri

Finansal Kurumlar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bankalar ve Katılım Bank.	137.008	131.190	131.741	141.049	150.108	165.147	182.301	186.954
Sigortacılık	10.018	10.768	11.930	12.458	13.192	14.387	15.250	15.815
Finansal Kiralama Şir.	967	1.002	1.010	1.158	1.325	1.394	1.539	1.324
Faktoring Şirket. ve Diğer*	1.318	1.499	1.829	2.043	2.252	2.755	3.201	3.824
Menkul Değ. Şirketleri**	6.741	6.307	5.789	5.871	6.025	5.951	5.639	4.777
Döviz Büroları	6.848	7.260	5.924	4.951	3.850	3.988	4.106	4.071
Tüketici Fin.Ş. ve Diğer***	-	-	-	-	-	-	-	6.427
Toplam	162.900	158.026	158.223	167.530	176.752	193.622	212.036	223.192

Kaynak: TÜİK, Mali Aracı Kuruluş İstatistikleri, Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam ve Temel Göstergeler, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=35&ust_id=10 (03.07.2011)

* 2009 yılından itibaren eklenmiştir. Varlık Yön. Şirketleri, Menkul Kıymet, Gayrimenkul ve Girişim Ser. Yat. Ortaklıkları.

** 2009 yılından itibaren Vadeli İşlemler Aracılık Şirketleri rakamları da eklenmiştir.

*** İkrazatçılar ve Tarım Kredi Kooperatifleri

Türk bankacılık sektöründe özellikle 2005 yılından itibaren yabancı sermaye payının artması, hem sektörün aktif büyüklüğüne hem de şube ve personel sayısına olumlu olarak yansımıştır. Satılan bankaların bilançolarında yaşanan büyümeye paralel olarak, bu bankaların şube ve personel sayılarında da artışlar yaşanmıştır. Yabancı bankalar satış sonrasında yoğun bir biçimde yeni şube açılışları gerçekleştirerek personel sayılarını arttırmışlardır (Bumin, 2007, s.102).

Türk bankacılık kesimi, uluslararası ölçekte de henüz yeterli büyüklük rakamlarına ulaşmış değildir. Tablo-3’te görüldüğü gibi, Avrupa Birliği’nde bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü milli gelirin yaklaşık 3,4 katı iken, Türkiye’de bu katsayı sadece 0,77 düzeyindedir. Avrupa Birliği’nde toplam kredi hacminin milli gelire oranı %154 iken Türkiye’de bu oran %39’dur. Banka çalışanı başına düşen nüfus Avrupa Birliği’nde 149 kişi iken Türkiye’de bu sayının 389 kişi olması ve şube başına nüfus Avrupa Birliği’nde 2.092 kişi iken Türkiye’de bu rakamın 7.386 kişi olması, sektörün büyüme ve istihdam potansiyeli konusundaki önemli göstergelerdir. Yine bu tespiti doğrular nitelikte, Avrupa Birliği’nde işgücü içindeki her 1.000 kişiden 6,7’si bankacılık sektöründe çalışırken Türkiye’de bu sayı sadece 1,7’dir.

Tablo-3: Avrupa Birliği ve Türkiye Bankacılık Sektörleri (2008)

	Avrupa Birliği	Türkiye
Kişi Başına Gelir (Euro)	25.110	7.386
Kişi Başına Aktif (Euro)	84.711	5.453
Toplam Aktif / GSYH	%337	%77
Nüfus/Personel (kişi)	149	389
Nüfus/Şube (kişi)	2.092	7.640
İstihdam/Nüfus (bin kişi başına)	6,7	1,7

Kaynak: TBB, Bankalarımız-2009, Yayın No: 267, Mayıs 2010, s.1-8, ECB, TÜİK.

Tablo-4 ve Tablo-5'teki verilerden, Türk ticari bankacılığının Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ticari bankacılığıyla hacim farkı hem nominal hem de nisbi olarak açıkça gözlemlenmektedir. Ayrıca Türkiye'de bankacılık sektörünün tamamına yakını ticari bankacılık oluştururken ABD bankacılık sisteminde tasarruf kuruluşları ve yatırım bankalarının sistem içerisinde önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla bankacılık sistemi bir bütün olarak değerlendirildiğinde iki ülke bankacılık sektörleri arasındaki ölçek farkı daha da açılacaktır. Kaldı ki, sadece ticari bankalar özelinde yapılan karşılaştırmalar bile, toplam çalışan sayısı bakımından Türk bankacılık sektörünün, kendi istihdam potansiyelinin henüz çok gerisinde olduğunu açıkça göstermektedir.

Bankacılık sektöründe istihdam olanaklarının arttırılmasının en önemli yolu şube sayısının arttırılmasıdır. Tablo-3, Tablo-4 ve Tablo-5'te görüldüğü üzere, Türkiye'deki banka şubesi sayısı ve dolayısıyla banka çalışanı sayısı gelişmiş ülkelere kıyasla çok düşüktür. Özellikle şube başına düşen nüfus ve banka çalışanı başına düşen nüfus verileri, bankacılık sektörleri arasındaki istihdam farkını nisbi olarak ortaya koymakta ve Türkiye'deki istihdam potansiyelinin yüksekliğini doğrulamaktadır.

Bankacılık sektörünün görece küçük ölçeği, aslında sektörün büyüme ve istihdam artışı konusunda önemli bir potansiyel taşıdığını da göstermektedir. Bu açıdan, sektörün büyüme potansiyelinin önündeki engellerin kaldırılmasının ya da bu konuda sektöre sunulacak teşviklerin istihdam olanakları açısından özel bir önemi vardır. Sektörün büyüklüğü, sağlayacağı istihdam imkânlarıyla doğrudan ilişkilidir. Sektörün hacminin gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilmesi ise, mevcut büyüme hızından çok daha yüksek bir büyüme eğilimine girilmesiyle mümkün olabilecektir. Söz konusu büyüme potansiyeli, halen toplam istihdam içindeki payı küçük de olsa, bankacılık sektörünün önemli bir istihdam kapısı olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

2010 yılı itibariyle katılım bankaları ve yatırım bankaları da dahil olmak üzere, sektördeki toplam şube sayısı 10.066'ya, personel sayısı ise 191.180'e ulaşmıştır (BDDK, 2011, s.26).

Tablo-4: Amerika Birleşik Devletlerinde Ticari Bankacılık

Yıl	Ticari Banka Sayısı	Şube Sayısı	Toplam Varlıklar (milyon \$)	Çalışan Sayısı	Nüfus (bin)	Kişi Başına Aktif (\$)	Şube Başına Nüfus	Çalışan Başına Nüfus
2002	7.888	66.941	7.076.912	1.745.620	287.502	24.615	4.295	165
2003	7.700	68.259	7.601.545	1.759.548	289.986	26.213	4.248	165
2004	7.631	70.890	8.415.615	1.815.040	292.806	28.741	4.130	161
2005	7.526	73.507	9.040.294	1.868.156	295.583	30.585	4.021	158
2006	7.401	76.553	10.091.541	1.941.541	298.442	33.814	3.899	154
2007	7.283	79.115	11.176.050	1.957.082	301.280	37.095	3.808	154
2008	7.087	82.889	12.308.837	1.945.659	304.228	40.459	3.670	156
2009	6.839	83.320	11.823.028	1.891.599	307.212	38.485	3.687	162
2010	6.529	82.641	12.067.603	1.919.411	310.233	38.898	3.754	162

Kaynak: FDIC, Commercial Bank Reports, <http://www2.fdic.gov/hsob/hsobRpt.asp> (03.07.2011), OECD Country Statistics, <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=23070> (03.07.2011).

*Aktif büyüklüğü itibariyle Türk bankacılık sisteminin tamamına yakın kısmının ticari bankalardan oluşuyor olması dolayısıyla, kıyaslamaya sadece ticari bankacılık verileri dahil edilmiştir.

Tablo-5: Türkiye’de Ticari Bankacılık

Yıl	Ticari Banka Sayısı	Şube Sayısı	Toplam Varlıklar (milyon \$)	Çalışan Sayısı	Nüfus* (bin)	Kişi Başına Aktif (\$)	Şube Başına Nüfus	Çalışan Başına Nüfus
2002	40	5.720	118.267	111.720	69.304	1.706	12.116	620
2003	36	5.949	166.764	114.565	70.231	2.375	11.806	613
2004	35	6.088	219.402	122.630	71.151	3.084	11.687	580
2005	34	6.228	284.875	127.857	72.065	3.953	11.571	564
2006	33	6.804	333.168	138.570	72.971	4.566	10.725	527
2007	33	7.570	467.049	153.212	70.586	6.617	9.324	461
2008	32	8.741	448.220	166.325	71.517	6.267	8.182	430
2009	32	8.983	518.191	167.063	72.561	7.141	8.078	434
2010	32	9.423	603.105	173.134	73.723	8.180	7.823	426

Kaynak: TBB, İstatistiki Raporlar, 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi İstatistik Ekleri, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx (01.03.2011),

OECD, Country Statistics, <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=23070> (01.03.2011),

TÜİK, İstatistik Göstergeler, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11 (01.03.2011).

* Nüfus rakamları için 2002-2006 döneminde OECD verileri, 2007-2010 döneminde ise TÜİK verileri esas alınmıştır. Bilindiği gibi en son 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımından sonra, 2007 yılından itibaren geçerli olan ‘adrese dayalı nüfus sayım sistemi’ne geçilmiştir.

4. Nitelik Açısından Türk Bankacılık Sektöründe İstihdam

Bankacılık sektörü, çok önemli miktardaki mali varlıkların reel sektöre oranla çok daha düşük sayıdaki çalışanla işletildiği, özü itibariyle emek tasarrufuna dayanan ve yeniliklere son derece açık olan teknoloji yoğun bir faaliyet alanıdır. Sektörün sayısal olarak görece düşük olan istihdam kapasitesini önemli kılan en önemli özelliklerden biri, işgücü yapısının genel olarak yüksek nitelikli olmasıdır.

4.1. Sektörde İşgücünün Yapısı ve Niteliği

Bankacılık sektörü teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı, iletişimin son derece önemli olduğu, yeniliğe ve değişime son derece açık, görece iyi bir sosyal statü sağlayan, çalışanları mesleki açıdan sürekli kendini geliştirmeye sevk eden, bunun yanında, çoğu zaman stresli ve yoğun bir çalışma temposunun geçerli olduğu bir faaliyet alanıdır. Bu bakımdan çalışanların eğitim düzeyleri ve mesleki nitelikleri büyük önem arz etmektedir. Öyle ki, İnsan sermayesi olarak da adlandırılabilen işgücünün niteliği, bankaların faaliyet sonuçlarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. İşgücü yeteneklerinin ve birikimlerinin düzeyiyle, bankaların finansal performansları arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. (Bu konuda bkz, Reed, 2009, ss.38-39)

Sektörün değişime ve yeniliklere son derece duyarlı yapısı, küresel rekabete son derece açık olması, teknoloji ile iç içe olması ve birçok iş dalında olduğu gibi iyi bir iletişim yeteneği gerektirmesi, çalışanların bu açılardan yüksek nitelikli olmalarını zorunlu kılmaktadır. Türkiye’de, bankacılık sektöründe belirli pozisyonlarda çalışmak için artık iş tanımına göre belirlenmiş olan lisanslanma belgesine sahip olmak gerekmektedir. Bu uygulama, sektörde eğitime ve bilgiye verilen önemin bir başka göstergesidir. Sektörün değişime ve yeniliğe sürekli açık yapısı nedeniyle ortaya çıkan eğitim ihtiyacı ise, kurum içi eğitimlerle sürekli olarak giderilmeye çalışılmaktadır.

Bankacılık sektörü çalışanlarının eğitim düzeyleri istatistikleri dikkat çekicidir. EK:1'de görüldüğü üzere, sektör çalışanları içinde üniversite mezunlarının oranı oldukça yüksektir. Banka çalışanlarının %77,88'i lisans ya da lisansüstü programı mezunu iken, %20,86'sı ortaöğretim ve yalnızca %1,26'sı ilköğretim mezunudur. Yönetici sınıfın eğitim düzeyleri ise önemli ölçüde lisansüstü seviyededir. Sektörün bu konudaki seyri dikkate alındığında, bu oranların yüksek öğretim mezunları lehine hızla değiştiği gözlemlenmektedir. İstihdam açısından bir başka dikkat çekici husus da, kadınların istihdam içindeki görece yüksek payıdır. EK-1'de görüldüğü gibi, sektörel istihdamda kadınların payı yaklaşık %50 gibi çok önemli bir seviyededir.

Bankacılık sektörü, sanılanın aksine, sadece ilgili bölüm mezunları için değil bu alana ilişkin derslerin okutulmadığı bölümler için de istihdam olanakları sunmaktadır. Üniversitelerin farklı uzmanlık alanlarından mezun olanlar, bankacılık sektöründe işgücüne katılabilmektedir. Dolayısıyla sektördeki büyüme olanaklarının değerlendirilmesi, 'üniversiteli işsiz' rakamlarının düşürülmesine de önemli katkı sağlayacaktır.

Sektördeki istihdamın niteliğini öne çıkaran ve sektörü farklı kılan bir diğer nitelik de, birçok iş pozisyonunun engelli istihdamına son derece uygun olmasıdır. Özellikle çağrı merkezlerinin, engelli istihdamına uygunluk konusunda değerlendirilebilecek bir iş pozisyonu olduğu düşünülmektedir.

4.2. Bankacılık Sektöründe İşgücünün Geleceği

Türk Bankacılık sektörünün yukarıda altı çizilen yüksek büyüme potansiyelinin değerlendirilebilmesi ve söz konusu sürecin sağlıklı işleyebilmesi, bunun altyapısının doğru planlanmasını gerekli kılmaktadır. İstihdam altyapısı da bu açıdan büyük önem arz etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, bankacılık sektöründe işgücünün önemli kısmını üniversite mezunları oluşturmaktadır ve bu yapının üniversite mezunları lehine artarak devam ettiği gözlemlenmektedir. Diğer taraftan, sektör geçmişte büyük bir çoğunlukla işletme ve iktisat gibi bölüm mezunlarına iş olanakları sunarken, bu durum son yıllarda çok daha geniş bir yelpazeye yayılmaya başlamıştır. Bundan sonraki yıllarda da bu geniş yelpazeli eğilimin süreceği, teknoloji ve bilişim altyapısının hayati önemi dolayısıyla, özellikle bazı mühendislik dallarının sektörün işgücü içindeki payının daha da hızlı biçimde artacağı öngörülmektedir.

Bankacılık sektörü aslında emek tasarrufunun en yoğun yaşandığı faaliyet alanlarından biridir. Bu konuda yapılmış çalışmaların da gösterdiği üzere, özellikle teknolojik ilerlemeler sektörün istihdam hacmini olumsuz etkilemektedir (Bu konuda bkz, Sarkis, 1999, ss.25-26). Diğer taraftan, artan müşteri beklentileri, sıkı rekabet koşulları ve önemi hızla artan risk unsurlarına dayalı olarak sektörün zaman içinde genişleyen ve kendi içinde çeşitlenen hizmet alanları ve iş tanımları, istihdam hacmine katkıda bulunan unsurlardır. (Bankaların risk yönetimi ya da iç denetim işlevlerinin ayrı birer birim haline ancak 2000'li yılların başında gelmiş olması, buna örnek olarak gösterilebilir).

Bankacılık sektörünün Türkiye özelindeki yüksek büyüme potansiyeli ve işgücü ihtiyacının sürekli yükselen niteliği, istihdam açısından sektörü farklı kılmaktadır. Sektörün yeniliğe, değişime ve teknolojik gelişmelere son derece açık olması, ihtiyaç duyduğu işgücünün niteliği konusunda da belirleyici olmaktadır. Sektör, yeniliğe ve kendini geliştirmeye açık, teknoloji becerisi yüksek ve teknolojik gelişime hızlı uyum sağlayabilen, iletişim becerisi

yüksek, yüksek öğretim mezunu nitelikli elemanlara bundan sonra daha da yoğun bir biçimde ihtiyaç duyacaktır.

İşgücünün sahip olması gereken en önemli niteliklerden biri de yabancı dil bilgisidir. Sektörün küresel düzeydeki kendi iletişim dilinin önemli ölçüde İngilizce olması nedeniyle, başta İngilizce olmak üzere, yabancı dil sektörde birçok iş pozisyonu açısından adeta gerek şart haline gelmektedir. Bu ihtiyacın zamanla daha da belirgin hale geleceği düşünülmektedir.

Kuşkusuz bankacılık sektöründeki istihdamı diğer sektörlere kıyasla daha zorlu kılan unsurlar da söz konusudur. İstihdam açısından sektörün en önemli zayıflıklarından biri, son derece kırılgan olan yapısıdır. Herhangi bir finansal kuruluştaki ortaya çıkan kriz, sistemik risk etkisiyle çok kısa sürelerde tüm sektöre (ve ekonomiye) yayılabilmekte ve sektörde önemli ölçüde istihdam kaybına neden olabilmektedir. Söz konusu riskin kapsamı sadece ulusal düzeyde de kalmamaktadır. Bir ülkede ortaya çıkan bir bankacılık krizi, çok kısa sürede ve küresel ölçekte etki oluşturabilmektedir. Sektörün bir kuruluşunda ortaya çıkan bir sorunun çok kısa sürede diğerlerini de etkileyebilmesi, sektördeki işini kaybetmiş çalışanların alternatif istihdam olanakları bakımından son derece olumsuz bir husustur.

5. Türk Bankacılık Sektöründe İstihdamın Arttırılması Olanakları

Gerek AB gerekse ABD bankacılık sektörleriyle yapılan nisbi karşılaştırmalar, Türk bankacılık sektöründe istihdam edilen personel sayısının görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Sektör temsilcileriyle gerçekleştirilen görüşmeler ve bu doğrultuda daha önce yapılmış çalışmalar, bu konuda sektördeki aracılık maliyetlerinin yüksekliğinin önemli bir etken olduğunu, bu durumun bankaları kârlılıklarını korumak için operasyonel giderlerini kısımaya yönelttiğini ve dolayısıyla bankaların şube ve personel sayısında daha tasarruflı davrandığını ortaya koymaktadır.

5.1. Ekonomik İstikrarın ve Büyümenin Sürdürülmesi

Ekonomik gelişmenin en önemli dinamiklerinden biri olan bankacılık sektörü, kendi gelişmesini de sağlıklı işleyen bir ekonomik yapının varlığına borçludur. Bunun yanında, üretken ve büyüme eğilimindeki bir reel sektörün finans piyasalarına duyduğu ihtiyaç da doğal olarak artmaktadır. Her iki sektörün de gelişmelerini birbirinden beslenerek sürdürebildiği bu yakın etkileşim, normal şartlar altında, söz konusu sektörlerden biri sorunluysen diğerinin sağlıklı olmasını mümkün kılmamaktadır. Türkiye’de finansal piyasaların yıllar boyunca sağlıklı bir biçimde işleyememiş ve gelişmiş ülke piyasalarına kıyasla oldukça zayıf kalmış olmasının en önemli nedenlerinden biri, makro iktisadi yapıda uzun dönemli istikrarın sağlanamamış olmasıdır (Bu konuda bkz, Ayan, 2010, ss.40-41).

İstikrarın bankacılık sektörü açısından önemini, Türkiye’de son yıllarda sağlanan ekonomik istikrarla birlikte sektörde yaşanan olumlu gelişmeler açıkça göstermektedir. 2008 yılındaki küresel kriz kaynaklı konjonktürel düşüş hariç tutulduğunda, Türk bankacılığı son yıllarda çok önemli gelişmeler kaydetmiştir. Ancak sektörün yukarıda gerekçelendirilen ‘görece küçük’ olma niteliğinin ortadan kaldırılması, yani çok daha hızlı (ve sağlıklı) bir büyüme eğiliminin yakalanması ve dolayısıyla toplam istihdam hacminin arttırılması, daha fazla çabayı gerektirmektedir.

Bankacılık sektörünün daha fazla istihdam imkânı oluşturması, her şeyden önce, sektörün büyüklüğüyle doğrudan ilgilidir. Sektörün büyümesi ise, başta reel sektör olmak

üzere ülke ekonomisinin büyüme seyriyle çok yakından ilişkilidir. Aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınacak olan maliyet engelleri sorunu çözülsün bile, istikrarlı bir makroekonomik ortam ve ekonomik büyümenin sağlanamaması durumunda, sektörün istihdam kapasitesi üzerinde anlamlı ve kalıcı bir artış sağlamanın mümkün olmadığı düşünülmektedir.

5.2. Maliyetlerin Düşürülmesi

Türkiye’de önceki yıllarda yaşanan makroekonomik istikrarsızlıklar, mali kesim üzerindeki en önemli maliyet unsurunu teşkil ederek, aracılık işlevinin yerine getirilmesini zorlaştırmıştır. Bu durum o yıllarda diğer maliyet unsurları olan operasyonel ve kamusal nitelikli maliyetlere odaklanılmasını önlemiştir (BDDK, 2003, s.44). Bu çerçevede, bu kısımda bankacılık sektöründe istihdamın arttırılması konusunda katkı yapacak unsurlar, mülakat ve anket destekli bir araştırma sonucunda ortaya konulmaktadır.

Türk bankacılık sektörünün -gelişmiş ülke bankacılık sektörleriyle yapılan nisbi karşılaştırmaların da ortaya koyduğu- görece düşük istihdam hacminin maliyet kökenli nedenlerini araştırmak üzere bu çalışma kapsamında oluşturulan ve ‘web tabanlı’ olarak hazırlanan anket, sektörde üst ve orta düzey yöneticilerin bu konudaki görüşlerini almayı hedeflemektedir. Anket, gerek aktif büyüklüğü gerekse istihdam hacmi bakımından Türk bankacılık sektörünün en önemli kısmını oluşturan (Türkiyede kurulu) yerli ve yabancı ticaret bankaları ve katılım bankalarını kapsamaktadır. TMSF bünyesindeki Birleşik Fon Bankası hariç olmak üzere, Haziran ayı itibariyle Türkiye’de söz konusu nitelikteki toplam ticari banka sayısı 28’dir. Anket Haziran ayı başında (orta ve üst düzey yönetici düzeyindeki) ilgililerin dikkatine sunulmuş ve eleneler dışında, 48 adet geri dönüş sağlanmıştır.

Anket, cevaplayıcıların tecrübelerine ve çalıştıkları bankanın niteliğine ilişkin çoktan seçmeli 5 soruyla başlamaktadır. Araştırmanın asıl konusunu oluşturan sorular ise 2 bölümden oluşmaktadır. Her iki bölüm de, Likert ölçeğine göre hazırlanmış ve “1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşan 10’ar sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde istihdam hacmiyle aracılık maliyetleri ilişkisi, ikinci bölümde ise üniversitelerin ilgili bölümlerindeki eğitimin sektör beklentilerini ne ölçüde karşıladığı ve bunun istihdam hacmine etkileri araştırılmaktadır.

Anket formu hazırlandıktan sonra, öncelikle bu konuda bilgi sahibi 40 kişilik bir gruba uygulanmış, elde edilen geri dönüşler ve yapılan incelemeler sonucunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket nihai halini almıştır. Yöneticilere uygulanan nihai ankette elde edilen veriler, iç tutarlılıklarının ölçülmesi amacıyla SPSS programına yüklenerek Cronbach Alpha testine tabi tutulmuştur. Bilindiği gibi (genel olarak) alpha değerinin %70’den fazla çıkması, araştırma ölçeğinin güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Anketin ilk bölümü için bu oran % 83, ikinci bölüm ise %70 değerine oldukça yakın biçimde %68 olarak hesaplanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi anket çalışması iki temel bölümden oluşmaktadır. Aşağıda her iki bölüm için elde edilen sonuçlar ayrı başlıklar halinde sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

A. Aracılık Maliyetleri

Bankacılık sektöründe, sektör temsilcileri tarafından en sık gündeme getirilen konuların başında aracılık maliyetlerinin -vergi kaynaklı- yüksekliği gelmektedir. Aracılık maliyetleri, kâr marjı hariç olmak üzere, bankaların fon kullandırma ve fon toplama maliyetleri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, bankaların mükellef sıfatıyla doğrudan devlete ödediği vergiler ve müşterilerine yansıtmak zorunda olduğu ve sonuçta yine devlete ödeyeceği vergi ve benzeri yükümlülükler, bankaların aracılık maliyetlerini oluşturmaktadır. Sonuçta kredi faizlerini yükselten ve sektörün faaliyet hacmini olumsuz etkileyen bu maliyetler, bunun doğal bir neticesi olarak toplam istihdamı da olumsuz etkilemektedir.

Bankacılık faaliyetleri üzerindeki kamusal yükümlülükler hem bankalar hem de müşteriler açısından fon maliyetlerini arttırmakta ve bankaların aracılık işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirmelerine engel olmaktadır (Kaya ve Doğan, 2005, s.2). Bankacılık faaliyetleri üzerindeki vergi ve benzeri yükler, aracılık maliyetlerini yükselterek bankacılık faaliyetlerini daraltmaktadır (Pinar, 2003, s.55). Bu cümleden hareketle, bankacılık sektörünün ülke ekonomisine sağladığı katma değer artırılması, aracılık sürecinde karşı karşıya kalınan zorlaştırıcı faktörlerin mümkün olduğunca azaltılmasına bağlıdır (BDDK, 2003, s.44).

Bankalar kâr amaçlı işletmeler olarak, kârlılıklarını koruma ve arttırma odaklı politikalar izlemektedir. Banka kârlılığının artması ise, operasyonel maliyetlerin düşürülmesine ve vergi ve benzeri yüklerin azaltılmasına bağlıdır (Pinar, 2003, s.51). Bunun doğal bir sonucu olarak, bankaların aracılık maliyetleri içerisindeki kamu kaynaklı yüklerin yüksek olması, operasyonel maliyetlerin en önemli unsuru olan şube ve personel sayısı konusunda bankaları tasarruflu davranmaya itmektir.

Ankette yer alan, “1: Kesinlikle Katılmıyorum ve 5: Kesinlikle Katılıyorum” arasında ölçeklendirilen sorular, kontrol soruları dışında, aşağıda sunulmaktadır. Görüldüğü gibi anket sorularının yöneltildiği yöneticiler, aracılık maliyetlerinin yüksekliği ve bunun istihdam kapasitesini olumsuz etkilediği biçimindeki ifadelerle kuvvetli bir biçimde katıldıklarını belirtmişlerdir.

Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetleri		Ortalama
1.	Genel olarak sektörde aracılık maliyetleri yüksektir.	4,31
2.	Yıllık şube harcı tutarları yüksektir.	4,18
3.	Yurt içi şubelerden kullanılan kredilerdeki vergi yükü yüksektir.	4,37
4.	Yıllık şube harçlarının yüksek olması, şube sayısının arttırılmasının önünde caydırıcı bir etkendir.	4,10
5.	Mevcut şube sayısı ile, bazı işlem hacmi yoğun bölgelerde günlük işlemlerin yürütülmesinde zorlanılmaktadır.	4,02
6.	Yıllık şube harçlarının yüksek olması, bankaları şube sayısının arttırılması konusunda tasarruflu olmaya itmektir.	4,18
7.	Bankaların maliyetlerini arttıran aracılık maliyetlerinin düşürülmesi, işlem hacmi yoğun olan bölgelerdeki şube sayısının artmasını sağlar.	4,12

Bilindiği gibi sektörde istihdam hacminin artmasının en temel yolu şube sayısındaki artışlardır. Bu doğrultuda, şube sayısındaki artışın önündeki engellerin kaldırılması ve çeşitli teşviklerle bankaların yeni şube açılması konusunda cesaretlendirilmesi gerekmektedir. Buna karşın, 2010 yılı itibarıyla her banka şubesi için her yıl harç tahsil edilmesi uygulamasına geçilmesi, şube sayısının artışı konusunda bir engel olarak değerlendirilmektedir. Yüksek şube

harçları, bankaları şube sayısı konusunda tasarruflu davranmaya itmekte ve olası istihdam imkânlarının doğmasını engellemektedir. Oysa şube sayısındaki artış, sektör açısından en başta gelen istihdam oluşturma olanağıdır. Üstelik harçların yüksekliği sadece şube artışını engellemekle kalmamakta, sonuçta bankacılık ürünlerinin maliyetine de yansımaktadır.

Sektördeki istihdam olanaklarını olumsuz etkileyen bir başka husus da Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle, bankaların yurtdışında da şube açmayı tercih etmeleridir. Yurtiçinde kullanılan krediler BSMV kapsamında iken, yurtdışı şubeleri yoluyla kullanılan kredilerde bu verginin söz konusu olmaması, bankaları yurtdışı şubeleri konusunda teşvik etmekte ve böylece olası istihdam olanakları yurtdışına kaymaktadır.

Bankacılık sektörünün ekonomiyi besleyen ve sistemin işlemlerini sağlayan hayati rolü dolayısıyla, sektöre bu anlamda sağlanacak maliyet avantajlarının ekonominin tüm kesimlerine ve dolayısıyla hem sektörel hem de toplam istihdama olumlu olarak yansıtacağı düşünülmektedir. Gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere tüm dünyada birçok sektöre devlet tarafından teşvik politikaları uygulanmaktadır. Doğru planlandığı takdirde, teşviklerin ekonomiye ve dolayısıyla istihdama önemli katkıları olacaktır. Türkiye’de bankacılık sektöründe istihdam olanaklarının arttırılması konusunda en önemli teşvik politikalarından biri, yeni şube açılması konusundaki maliyetlerin düşürülmesidir. Aracılık maliyetlerinin bu şekilde düşürülmesinin, sonrasında oluşacak ek katma değer dolayısıyla, önemli bir vergi kaybına da neden olmayacağı düşünülmektedir.

B. Personel Eğitim Maliyetleri

Sektörün istihdamın niteliğine ve personel maliyetine ilişkin temel şikayet konularından biri de, işe yeni alınan mezunların sektöre ilişkin bilgi düzeylerinin uygulamadan uzak olması ve bu nedenle katlanılan başlangıç eğitim maliyetleridir. Yeni mezun bankacı adaylarının sektöre ilişkin bilgi düzeylerinin uygulamadan uzak olması, bankaları bu çalışanlar için kapsamlı bir eğitim sürecine tabi tutmak zorunda bırakmaktadır. İşe yeni alınan personel, iş tanımlarına göre 2 ay ile 4 ay arasında değişen sürelerle kurum içi eğitime tabi tutulmaktadır. Bu işe, gerek eğitim maliyetleri gerekse söz konusu personele bu süre zarfında ödenen maaş dolayısıyla, başlangıç eğitim maliyetlerinin daha da artmasına neden olmaktadır.

Kuşkusuz üniversite eğitiminin içeriğinin belirlenmesindeki tek etken piyasadaki iş tanımları ya da meslek örgütlerinin bu konudaki beklentileri olmamalıdır. Ancak üniversiteler (lisans ve önlisans düzeyinde) iş yaşamına kendini daha iyi hazırlamak amacıyla olan öğrencilere eğitim vermektedir ve bu nedenle üniversite eğitimi piyasadan kopuk da olmamalıdır.

Sektörde işe yeni alınan personel için katlanılan başlangıç eğitim maliyetlerinin düzeyi ve bunun istihdama etkisini içeren anket soruları (kontrol soruları dışında) aşağıda sunulmaktadır. Bu kısımda da, yöneticiler anketteki ifadelerle kuvvetli biçimde katıldıklarını ortaya koymuşlardır. Üniversitelerdeki eğitim süreçlerinin (gerek branşlaşma gerekse staj uygulamaları yoluyla) sektör açısından çok daha verimli hale getirilmesi, sektörün başlangıç eğitim maliyetlerine de olumlu yansıtacaktır.

Türk Bankacılık Sektöründe İşgücünün Eğitim Yapısı ve Başlangıç Eğitimi Maliyetleri		Ortalama
1.	İşe yeni giren personelin başlangıç eğitimi süreci bankalara ek maliyetler yüklemektedir.	4,33
2.	İşe yeni giren personel için gerçekleştirilen başlangıç eğitimi maliyetleri yüksektir.	4,06
3.	İşe yeni alınan personele ilişkin başlangıç eğitimi maliyetlerinin düşmesi, bankaları daha fazla eleman alımı konusunda istekli kılar.	4,02
4.	Üniversitelerin iktisat, işletme vb. bölümlerinde, bankacılık konusunda branşlamaya imkan verecek genişlikte etkili bir seçmeli ders uygulaması sağlanmalıdır.	4,45
5.	Üniversitelerin ilgili bölümlerindeki eğitim süreçlerinin bankacılık açısından daha verimli hale getirilmesi, sektörün başlangıç eğitim maliyetlerini düşürür.	4,25
6.	Staj nedeniyle ortaya çıkan sigorta/vergi maliyetlerinin en aza indirilmesi, bankaları öğrencilere staj imkanı sunma konusunda daha istekli kılar.	4,12
7.	Üniversitelerin ilgili bölüm öğrencileri için bankacılık sektöründe staj yapma olanaklarının artırılması, sektörde kariyer planlayan adaylara katkı sağlayacaktır.	4.39

Staj uygulamasının yeterli olmaması, öğrencilerin son sınıfta alan tercihi yapmalarını hedefleyen seçmeli ders uygulamalarının etkili bir biçimde işletilememesi ve uygulamadaki uzmanların eğitim süreçlerine yeterince dâhil edilmemesi gibi nedenler, üniversite eğitiminin bu konudaki yararlarını kısıtlayan unsurlardır. Özellikle doğrudan bankacılık alanında eğitim veren yüksek okul ve meslek yüksek okulu öğrencileri için staj zorunluluğunun getirilmesi, hem öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerinin gelişmesi açısından, hem de onlara staj olanağı sağlaması beklenen şirketlerin bu konuda daha istekli hale gelmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu okullarda staj uygulamasının zorunlu olmaması, öğrencilere staj olanağı sağlamayı şirketler açısından -vergi yükü nedeniyle- ayrı bir maliyet unsuruna dönüştürmektedir. Bu nedenlerle stajın ilgili yüksek okul ve meslek yüksek okullarında zorunlu hale getirilmesi istihdam kalitesi açısından önem taşımaktadır.

6. Sonuç ve Öneriler

Türk bankacılık sektörü için istihdam olanakları açısından bu çalışmada ortaya konulan temel tespit, sektörün mevcut istihdam hacminin, potansiyel büyüklük düzeylerinin oldukça gerisinde olduğu yönündedir. Milli gelir düzeyleri ve nüfusla ilişkilendirilerek hazırlanan karşılaştırmalı veriler bunu açıkça ortaya koymaktadır. Türk bankacılık sektöründe istihdam olanaklarının artırılması ve istihdamın niteliğinin geliştirilmesine dönük olarak, sektörde orta ve üst kademedeki görev yapan çalışanlarla gerçekleştirilen mülakat ve anket uygulamalarından elde edilen saptamalar ve bunlardan hareketle oluşturulan öneriler aşağıda maddeler halinde ele alınmaktadır.

- İstihdam olanaklarının artırılması, sektörün büyüklüğüyle doğrudan ilgilidir. Sektörün daha hızlı büyümesi, kuşkusuz istihdam olanaklarını da olumlu etkileyecektir. Buna ilişkin çabalar artırılarak sürdürülmeli, bu kapsamda, İstanbul'un küresel bir finans merkezi haline getirilmesine yönelik çalışmalar yoğunlaşarak devam ettirilmelidir. Bunun yanında, aşağıda ayrıca konu edilecek olan sektörün operasyonel maliyetlerinin düşürülmesi de, anılan büyüme hedefine önemli katkı sağlayacaktır. Sonuçta müşteriye yansıtılan bu maliyetlerin düşmesi, finansal ürün fiyatlarına olumlu yansımalarla sektörün büyümesine katkı sağlayacaktır.
- Şube harçlarının yüksekliği, bankaları şube sayısı konusunda tasarruflu davranmaya itmekte ve olası istihdam imkânlarının doğmasını engellemekte, ayrıca bankacılık ürünlerinin maliyetine de yansımaktadır. Şube harçlarının daha makul seviyelere düşürülmesi ve ayrıca kalkınmada öncelikli olan ya da işsizlik oranlarının yüksek

seyrettiği illerde tamamen kaldırılması veya sembolik tutarlara çekilmesi, sektörün istihdam hacmini olumlu etkileyecek bir tedbir olarak değerlendirilmektedir.

- Bu konuda istihdamı doğrudan etkileyen diğer husus da, BSMV maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle yurtdışına şube açmanın bankalar açısından cazip hale gelmesidir. Yurtiçinde kullanılan krediler BSMV kapsamında iken, yurtdışından kullanılan kredilerde bu verginin söz konusu olmaması, bankaları yurtdışı şube konusunda teşvik etmekte ve olası istihdam olanakları yurtdışına kaymaktadır.
- Sektördeki vergi yükünün hafifletilmesi sonucu, bu sayede artacak olan işlem hacmi dolayısıyla toplamda bir vergi kaybı yaşanmayacağı, hatta artan işlem hacimleriyle birlikte, vergi gelirlerinde orta vadede artış sağlanabileceği düşünülmektedir. Bankacılık sektörünün ekonomiyi besleyen ve sistemin işlemlerini sağlayan rolü dolayısıyla, sektöre bu anlamda sağlanacak maliyet avantajlarının ekonominin tüm kesimlerine ve dolayısıyla istihdama olumlu olarak yansıtacağı düşünülmektedir.
- Üniversitelerin ilgili bölümlerinde bankacılık sektörüne dönük seçmeli ders uygulamasının (en azından son sınıflarda) etkili bir biçimde işleterek, öğrencilere branşlaşma imkânının sağlanmasında büyük yarar görülmektedir. Bu doğrultuda, sektörden uzmanların da eğitim programlarına dâhil edileceği geniş kapsamlı seçmeli ders uygulamasının hayata geçirilmesi ve bu kapsamdaki öğrencilere staj imkânı sağlanması, hem istihdamın kalitesini yükseltecek hem de sektörün eğitim maliyetlerini azaltacak önlemler olarak değerlendirilmektedir.
- Doğrudan sektöre yönelik mezun hazırlayan bankacılık okullarında staj uygulamasının zorunlu olmaması önemli bir eksikliklerdir. Stajın zorunlu olmaması, öğrencilere staj olanağı sağlamayı bankalar için -vergi yükü nedeniyle- ayrı bir maliyet unsuruna dönüştürmekte, dolayısıyla caydırıcı bir etki oluşturmaktadır. Mezunları daha donanımlı hale getirecek ve sonuçta söz konusu okullarca verilen eğitimi daha verimli kılacak zorunlu staj uygulamasının hayata geçirilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir.
- Sektörün niteliği ve uluslararası entegrasyon sürecinin bir gereği olarak, sektördeki iş tanımlarının yeniden ele alınması ve ulusal mesleki yeterliliklerin Avrupa Birliği ile uyumlu bir biçimde oluşturulması gerekmektedir. Sektördeki iş tanımlarına uluslararası ortak bir dil kazandıracak olan ve Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından üzerinde çalışılmaya başlanan bu hususun sonuçlandırılmasının, gerek ilgili eğitim kurumları gerekse sektörde kariyer planlayan öğrenciler açısından önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.
- Çağrı merkezleri gibi büyük şehirlerde bulunması zorunlu olmayan bazı faaliyet birimlerinin kalkınmada öncelikli illere aktarılması hususunun vergi teşvikleri ile özendirilmesinde istihdam açısından yarar görülmektedir.
- Sektörde engelli istihdamının mevcut zorunlu oranların üzerine çekilmesi ve bu doğrultuda engellilere dönük mesleki eğitim programları hazırlanması konusu teşvik edilmelidir. Özellikle çağrı merkezlerinin, engelli istihdamına uygunluk konusunda değerlendirilebilecek bir iş pozisyonu olduğu düşünülmektedir.

- Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sürdürülebilir kılınması, sadece sektörün istihdam potansiyeli açısından değil, ekonomideki toplam istihdam açısından da büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda bankacılık sektöründeki Basel-III Uzlaşısına uyum süreci (ileri ölçüm modellerinin kullanımına doğru) hızla devam ettirilmelidir. Bankacılık sektöründe geçmişte yaşanan acı tecrübelere benzer örneklerin yeniden yaşanmaması için etkili bir risk yönetim sisteminin benimsenmesi ve buna ilişkin gözetim ve denetimin sıkı bir biçimde işletilmesi gerekmektedir.
- Sağlanan görece istikrar ortamında, reel sektörün uzun vadeli fon ihtiyacını karşılayabilecek yatırım bankacılığının teşvik edilmesinin, gerek ekonomik büyüme gerekse istihdam olanakları açısından büyük önemi vardır. Uzun vadeli yeni fon kaynakları oluşturulabilmesi bakımından, bu bankaların (başta konut kredilerine dayalı menkul kıymet ihracı olmak üzere) varlığa dayalı menkul kıymet ihraç etmeleri konusundaki gerekli altyapı sağlanmalı ve bu konudaki teşvik olanakları mümkün olabildiğince işletilmelidir. Yatırım bankacılığının sağlıklı bir şekilde gelişmesinin, istihdam açısından sadece sektörle sınırlı kalmayan, orta vadede tüm ekonomiye yayılacak olumlu sonuçlar doğuracağı öngörülmektedir.

Kaynaklar

- AYAN, Ebubekir (2010), Siyasi ve İktisadi Yapı Ekseninde Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Analizi, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı:544.
- BDDK, Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetlerinin Azaltılması, MSPD Çalışma Raporları, 2003 yılı Özel Sayısı, Ankara.
- BDDK (2011), Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü Aralık-2010, Sayı:2011/1, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/9105tbs_genel_gorunum_aralik_2010.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2011).
- BDDK (2011), Finansal Piyasalar Raporu, Sayı:21, Mart 2011, http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9679fpr_mart_2011.pdf (Erişim Tarihi: 03.07.2011).
- BUMİN, Mete (2007), Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar, Turhan Kitabevi, Ankara.
- BUSCH, Andreas (2009), Banking Regulation and Globalization, Oxford University Press, New York.
- DEMİRGÜÇ-KUNT, Asli ve HUIZINGA, Harry (1999), Determinants Of Commercial Bank Interest Margins And Profitability: Some International Evidence, The World Bank Economic Review, Vol:13, No:2, ss.379-408.
- <http://wber.oxfordjournals.org/content/13/2/379.full.pdf+html> (Erişim Tarihi: 20.06.2011)
- FDIC, Commercial Bank Reports, <http://www2.fdic.gov/hsob/hsobRpt.asp> (Erişim Tarihi: 15.02.2011).
- HONOHAN, Patrick (2003), Avoiding the Pitfalls in Taxing Financial Intermediation, World Bank Policy Research Working Paper 3056, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/06/30/000094946_03061204064926/Rendered/PDF/multi0page.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2011)

- KAYA, Yasemin Türker ve DOĞAN, Ela (2005), Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetleri, BDDK Çalışma Raporları, 2005/9.
- KILIÇ, Çağlar (2009), Türk Bankacılık Sektöründe Yapısal Gelişmeler, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seminer Notları.
- OECD, Country Statistics, <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=23070> (Erişim Tarihi: 15.02.2011).
- PINAR, Abuzer (2003), Bankacılık Faaliyetleri Üzerindeki Vergi ve Benzeri Yüklerin Ekonomik Etkileri: Türkiye İçin Nicel Bir Analiz, Bankacılar Dergisi, Sayı: 45.
- REED, Kira Kristal; Srinivasan, Narasimhan; Doty, D. Harold (2009), Adapting Human and Social Capital to Impact Performance: Some Empirical Findings from the U.S. Personal Banking Sector, Journal Of Managerial Issues, Vol. Xxi Number 1 Spring 2009: 36-57.
- SARKIS, Ziad (1999), General Cost Structure Analysis: Theory and Application to the Banking Industry, Kluwer Academic Publishers, Boston.
- TANRIVERDİ, Sezai (2010), Banka Muameleleri Vergisinin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi, BDDK Kitapları No: 7, Ankara.
- TBB (2010), Bankalarımız-2009, Yayın No: 267, Mayıs 2010.
- TBB, İstatistiki Raporlar, 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi İstatistik Ekleri, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx (Erişim Tarihi: 01.03.2011).
- TBB, İstatistiki Raporlar, Banka Şube ve Personel Bilgileri, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx (Erişim Tarihi: 25.02.2011).
- TÜİK (2010), Hanehalkı İşgücü Araştırması 2010, Sayı:42, Mart 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8450> (Erişim Tarihi: 09.07.2011).
- TÜİK, İstatistiki Tablolar, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11 (Erişim Tarihi: 01.03.2011).
- TÜİK, Mali Aracı Kuruluş İstatistikleri, Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam ve Temel Göstergeler, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=35&ust_id=10 (Erişim Tarihi: 24.02.2011).

EK-1: Öğrenim Gruplarına ve Cinsiyetlerine Göre Bankalarda Çalışanlar (31.12.2010)

Banka	İlk Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (İlkokul ve Ortaokul)		Orta Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (Lise ve dengi okullar)		Yüksek Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar		Yüksek Lisans ve Doktora Yapmış Olanlar		Toplam					
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın				
Sektör Toplamı	1.917	329	2.246	13.413	37.246	58.947	70.325	129.272	4.791	4.949	9.740	89.488	89.016	178.504
Mevduat Bankaları	1.516	298	1.814	13.221	36.329	56.839	69.082	125.921	4.394	4.676	9.070	85.857	87.277	173.134
Kamu Sermayeli Bankalar	665	24	689	3.213	10.871	18.454	14.153	32.607	1.505	1.563	3.068	28.282	18.953	47.235
Özel Sermayeli Bankalar	509	23	532	5.726	15.020	26.858	37.525	64.383	1.757	1.941	3.698	38.418	45.215	83.633
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	15	4	19	83	36	57	49	106	7	1	8	162	90	252
Yabancı Bankalar	327	247	574	6.073	4.246	11.470	17.355	28.825	1.425	1.171	2.296	18.995	23.019	42.014
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	401	31	432	725	192	2.108	1.243	3.351	397	273	670	3.631	1.739	5.370

Kaynak: TBB, İstatistik Raporlar, Banka Şube ve Personel Bilgileri, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx (25.02.2011)

* Katılım bankaları çalışanları tabloya dahil değildir.

This Page Intentionally Left Blank